

El 15-M i l'esquerra

FERRAN PEDRET

Advocat i secretari d'Acció Política del PSC-Barcelona

*Ce qui constitue la vraie démocratie,
ce n'est pas de reconnaître des égaux,
mais d'en faire.*

Léon Gambetta

En la primavera de 2011, sota la consigna *Democràcia real ja!* ha aflorat un moviment de contestació heterogeni, llargament covat a l'escalf del malestar social d'àmplies capes de la població. En el present treball, l'autor analitza les relacions entre el 15-M i l'esquerra, tot preguntant-se per què els anhels de regeneració democràtica i de reforma social del moviment no troben vehicle d'expressió política en els partits i sindicats majoritaris de l'esquerra.

Era fàcil percebre en els darrers anys, al nostre voltant, el cansament d'amplis sectors socials en relació a una política percebuda com a desnortada i mancada de sentit, així com fer-se càrrec de la sensació de grisor i tedi que angoixava les persones disformes amb l'actual estat de coses, degut a l'aparent manca d'alternatives. Del primer fenomen, d'abast força general, en dèiem la desafecció, i s'hi han dedicat in comptables pàgines i hores de ràdio i televisió. Del segon, n'hem estat ben conscients les persones pertanyents a l'esquerra políticament organitzada, coincidint amb l'agudització d'un estat d'ànim més aviat ombrívol a mida que la doctrina neoliberal s'anava imposant en l'agenda política europea.

Un cert malestar ha anat impregnant els sentiments de persones amb diferents adscripcions en el camp de les idees, moltes de les quals no tenen filiacions polítiques o sindicals, i que potser no s'havien interrogat mai amb tanta profunditat sobre allò comú, però que tenen ara una pregona inquietud pel moment i la situació actuals, així com un mateix impuls per canviar el rumb de la societat i evitar la deriva que observem.

En la primavera de 2011, sota la consigna *Democràcia real ja!*, ha aflorat quelcom que s'havia anat gestant llargament, i que des de l'hivern anterior anava prenent la forma del que ha acabat essent una àmplia contestació social que qüestiona alguns dels consensos bàsics que imperen en el *sentit comú* de la nostra època.

Són moltes les preguntes que han sorgit arran del moviment dels indignats, com la premsa els ha batejat.

Molts d'aquests interrogants no fan altra cosa que posar de manifest la necessitat general de fer encaixar el que ocorre amb les categories a les quals estem habituats, o a les quals de manera esforçada ens han habituat.

És natural que un moviment amb les característiques del que s'ha constituït en els darrers mesos generi, fins i tot entre aquelles persones que hi simpatitzen, una estranya sensació d'inquietud. Això passa perquè ens ha obligat a cadascun i cadascuna de nosaltres a sortir de la nostra zona de confort, a allunyar-nos de la manera com ens estàvem acostumant a representar-nos la realitat i el nostre paper en ella.

Els moviments com el que s'està produint a Espanya en els darrers mesos no sorgeixen del no res, és clar. Els processos socials tenen els seus propis ritmes, i així com cada mobilització és hereva en una o altra forma de lluites i aprenentatges previs, també cadascuna deixa un pòsit —o un ferment, si es vol—, sobre el qual s'edifiquen les noves.

La sobtada irrupció d'un moviment d'aparent generació espontània resulta diferent d'allò al que estem acostumats, i per això ens interroguem —pertinentment— sobre el seu origen i el seu procés de formació. Però ens resulta molt més estrany encara que el moviment sigui ubic i heterogeni, complex i canviant, que no tingui líders reconeguts, que es resisteixi a tenir-los, i que es mostri enormement recelós de classificar-se sota cap etiqueta coneguda. Aquest rebuig a deixar-se classificar, però, no demana d'una indefinició intrínseca, sinó més aviat de la clara intenció de no deixar-se confondre o instrumen-

talitzar. Això ha despertat temences atàviques en alguns, ja que res és més esfereïdor que allò desconegut, ocult i sense forma. Però sobretot ha desorientat a molts d'altres, habituats a poder desqualificar sense haver de realitzar un esforç suplementari en el seu exercici habitual de displicència.

Ahora, com si es tractés d'una pel·lícula de terror, són precisament aquestes les raons per les quals fins i tot les persones que més disten de sentir-hi simpatia, se senten encuriosides i atretes pel moviment 15-M, i volen explicar-se'l.

És la sortida dels llocs comuns, aquesta rebel·lació amb què darrerament s'ha bandejat el paper pautat en què s'havia d'escriure la nostra història col·lectiva, el que ha generat sentiments ambivalents en moltes persones que se senten properes a les queixes i reivindicacions que s'han sentit amb força en places i carrers, però a les quals els costa reconèixer-s'hi plenament, perquè el pes dels costums i les inèrcies és gran encara. I és exactament per aquestes mateixes raons que d'altres han experimentat amb oberta aversió l'explosió civil d'aquest 2011.

Hem viscut, i estem vivint encara, un procés que impugna el lloc d'espectador passiu dels esdeveniments que ens semblava reservat, que impugna que la realitat sigui un relat que algú interpreta per a nosaltres. Hem viscut un procés, a grans trets, de metamorfosi. Metamorfosi dels qui han decidit passar d'ésser objecte a ésser subjecte.

Aquest procés es resisteix a ésser explicat. En part, perquè l'explicació que se'n faci, a manca de perspectiva històrica, sempre serà referida a allò directament viscut, i en part perquè el procés és ben viu i en marxa i, per tant, escriure sobre ell implica, fins a cert punt, assumir riscos. Malgrat els riscos inherents, però, l'esquerra necessita analitzar i comprendre el que està passant, quin és l'abast de la significació que aquest moviment social té. Més encara: cal que s'interrogui sobre la significació que pot arribar a tenir per a la generació d'un discurs alternatiu que trenqui l'hegemonia cultural i ideològica neoliberal, sobre la qual s'ha estat edificant en les darreres dècades l'artifici que es desploma avui damunt nostre.

Aquest moviment heterogeni, que ha estat capaç de connectar directament amb les intuïcions i el malestar d'àmplies capes de la població, ha de ser objecte d'atenció per part d'una esquerra que, més que trobar-se en retirada, perd la batalla per incompareixença.

No permet la cabuda d'aquest article, és clar, fer una crònica de la gestació del moviment i dels fets ocorreguts. No obstant, des de la seva aparició fins ara s'han publicat alguns títols que poden ser d'interès per a qui hi vulgui aprofundir¹.

Perspectives i propòsits

Quines són, ara, les perspectives d'aquest moviment? Què prepara i què proposa? Certament, un dels reptes que el moviment del 15-M està abocat a escometre és el de donar resposta a les expectatives generades, a la mirada interrogativa dels qui hi han simpatitzat i n'esperen propostes i pautes d'acció per assolir alguns dels canvis proposats. Es tracta d'una tasca no exempta de dificultats, donat que el fet de passar de la protesta a la proposta comporta l'haver de fer front a dues crítiques simètriques i simultànies: si les propostes són molt ambicioses i

requeririen transformacions profundes i un marc de temps notable per donar resultats, seran immediatament titllades d'utòpiques i irrealitzables; si, per contra, les propostes són referides a qüestions parcials i immediates, seran probablement titllades d'òbvies i insuficients.

El moviment ha procurat abstrure's de les pressions i exigències lícitament existents, per poder reflexionar col·lectivament i aprofundir tant en la crítica al model actual com en el terreny de la proposta, així com per procurar que el resultat tant d'un exercici com de l'altre fos àmpliament compartit per la gran varietat de persones que li han donat vida. D'una banda, la tasca realitzada en assemblees als barris i pobles del territori ha permès un major arrelament i la imbricació del moviment amb les múltiples lluites socials en marxa, circumstància que ha afavorit el sorgiment de propostes que posen el contrapunt a les polítiques d'austeritat (per seguir denominant-les amb l'eufemisme estandaritzat.

Aquest moviment heterogeni, que ha estat capaç de connectar directament amb les intuïcions i el malestar d'àmplies capes de la població, ha de ser objecte d'atenció per part d'una esquerra que, més que trobar-se en retirada, perd la batalla per incompareixença

¹ F. Pedret, *Quan succeix l'inesperat: el 15-M i l'esquerra*, Els Llums/Carena, Barcelona, 2011, però també C. Taibo, *Nada será como antes: sobre el movi-*

miento 15-M, Catarata, Madrid, 2011, o S. López Petit et altri, *Les veus de les places*, Icaria, Barcelona, 2011, entre d'altres títols publicats.

D'altra banda, *Democràcia real ja!*, la xarxa impulsora de les manifestacions del 15 de maig, ha aprofitat l'agost per realitzar una trobada estatal en la qual s'han consensuat diverses qüestions, entre les que destaca l'impuls d'un metaplà, batejat amb el nom de Pla de Rescat Ciutadà, que suposa un ambiciós grau d'elaboració estratègica per provar de fer confluïr els missatges i les lluites en una autèntica rebel·lió ciutadana capaç de posar les bases d'una democràcia aprofundida. Bona part de l'aposta de *Democràcia real ja!* passa per la internacionalització del moviment, i és en aquest sentit que cal entendre la convocatòria, a Barcelona, entre el 15 i el 18 de setembre, d'una trobada internacional d'activistes², a fi de crear espais comuns, intercanviar experiències i punts de vista, i preparar la jornada global de mobilitzacions del 15 d'octubre.

Per tant, el moviment està esmerçant temps i recursos en l'elaboració de continguts i propostes, a més de dur a terme una intensa activitat de mobilització i comunicació. Caldrà veure fins a quin punt, però, aquestes propostes influiran en l'agenda política local i general, i fins a quin punt seran conegudes i reconegudes pel comú de la ciutadania. No obstant, cal tenir present els èxits anteriors del moviment a l'hora de definir un missatge i un to amb capacitat d'arribar a àmplies capes de la població i fer entendre el sentit general del desassossec que els portava a cridar a la mobilització.

És la política

Algunes expressions del moviment 15-M contra el bipartidisme³ i els partits polítics amb representació par-

² Veure la declaració final, el programa i les xarxes participants a <http://bcnhubmeeting.wordpress.com/>

³ Prenent les dades facilitades pel Ministeri de l'Interior espanyol, els dos principals partits polítics, PSOE i PP, van aglutinar un total del 73,15% del vot emès (incloent-hi el nul), en les eleccions generals de 1993. A les de 1996, va ser un 76,04%; a les del 2000, un 78,51%; a les de 2004, un 79,48%; i a les de 2008, un 83,27%. A les eleccions municipals de 1999, i cal tenir

en compte que aquest tipus de comicis compta amb més diversitat de candidatures, aquestes dues formacions van aglutinar el 68,11% del vot emès (incloent-hi el nul). A les de 2003, va ser el 68,22%; a les de 2007, el 69,71%. Observi's que a les de 2011, celebrades en plena eclosió d'aquest moviment, la suma del vot recollit per PSOE i PP experimenta, per primer cop, un retrocés, baixant fins al 64,21% del vot emès.

lamentària, certament un xic primàries, han fet pensar a alguns observadors que es tractava d'un moviment anti-polític.

No ho és en absolut. Certament, el risc del populisme en temps de crisi econòmica és esfereïdor, i al nostre continent ho sabem ben bé prou. Però el moviment no ha estat infiltrat en absolut per l'extrema dreta, tot i alguns intents grollers i ràpidament repel·lits, ara i adés.

De fet, el manifest llegit a les manifestacions del 15 de maig⁴, o el programa de mínims de l'acampada de Barcelona, són un compendi de mesures de regeneració democràtica i de reforma social que podrien haver format part de qualsevol programa electoral laborista, socialista o socialdemòcrata abans de la irrupció de les terceres vies.

La pregunta a fer-se és, per tant, des de la perspectiva de l'esquerra europea: com és que aquests anhels no

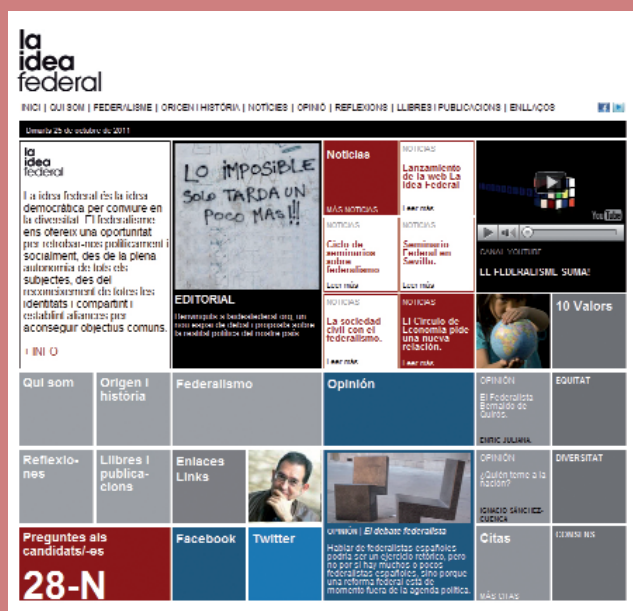
troben vehicle d'expressió política en els partits i sindicats majoritaris de l'esquerra?

La gent no s'ha girat d'esquena a la política. Potser hem estat nosaltres els qui ho hem fet. Així com l'esquerra va ser capaç, acabada la Segona Guerra Mundial, d'impregnar fortament la cultura política europea i els consensos bàsics sobre allò que havia de definir una bona societat, també és cert que, des de la segona meitat dels anys 70 del segle XX, l'esforç de l'esquerra per marcar el caràcter d'aquest *sentit comú* de l'època ha cedit molt davant l'impuls de la ofensiva neoliberal. El *There is no alternative* encunyat per Thatcher l'any 1980 esdevenia tan sols l'expressió més indissimulada de la imposició d'un pensament únic que impulsà la desregulació financera, les privatitzacions i els atacs creixents contra els sistemes de protecció social.

Aquesta negació de que existeixin alternatives al capitalisme suposa, si s'assumeix, una negació de la política en si mateixa, ja que davant aquesta hipotètica

⁴Vegeu-lo, en català, a http://www.democraciarealya.es/?page_id=463

LA IDEA FEDERAL

La Fundació Rafael Campalans i la Fundació Catalunya Segle XXI reimpulsem laideafederal.org, un espai de debat i proposta sobre la realitat política de Catalunya i Espanya.

La Idea Federal vol oferir una nova mirada entorn l'actualitat i els temes clau de la nostra societat. Una mirada que cerca en l'ideari i els principis federalistes els fonaments per seguir avançant en la construcció d'una democràcia de més qualitat.

Des de laideafederal.org volem contribuir a enfortir la cultura política de la ciutadania fomentant la cultura federal per Catalunya, Espanya i Europa. Perquè no hi ha democràcia possible sense una ciutadania dotada de cultura cívica i no hi haurà federalisme si no fomentem una sòlida cultura federal.

manca d'alternatives ens movem exclusivament en el terreny de la gestió d'allò existent, sense aventurar-se més enllà. L'esquerra no es pot resignar a assumir allò existent com l'únic possible, ja que allò que l'hauria de caracteritzar és l'ambició de transformar allò que existeix en allò que estima desitjable, en una persecució, afortunadament perenne, de la utopia.

La ciutadania ha estat desposseïda, i en comença a ser ben conscient, d'una autèntica capacitat per determinar col·lectivament i democràtica el seu futur. El moviment sencer és un immens clam pel retorn de la política al primer pla, per la primacia d'aquesta i de l'interès comú, democràticament determinat, sobre els interessos econòmics particulars que estan dominant les polítiques amb què s'està afrontant la situació econòmica i social actual.

El moviment és, per tant i abans que res, una temptativa de repossessionar-se de la política com a element per recuperar el domini sobre el propi futur a través de la recuperació del futur de la col·lectivitat. Com assenyalava encertadament el col·lectiu *Inflexió*⁵ a les conclusions de les seves darreres jornades de debat, cal constatar el domini ideològic, cultural, d'un neoliberalisme que ha aconseguit afaïçonar un consens bàsic, que ens resulta odiós, sobre els estrets límits en què podem imaginar la construcció del futur. La intuïció sobre la immersió en un aparent present continu i la incapacitat per realitzar un futur és compartida, com el seu propi nom indica, pels qui van posar en marxa Joventut Sense Futur.

D'alguna manera resulta necessari, per tant, allunyar-se de la cultura actualment dominant, dels consensos imperants, i construir-ne de nous, fundats col·lectivament en criteris de justícia social, igualtat, sostenibilitat, i més i millor democràcia.

Cal, efectivament, reconèixer-nos en procés de construir l'alternativa, i d'això fer-ne el nostre primer acte de recuperació de la ciutadania.

La manifestació o l'acampada esdevenen, aleshores sí, molt més que un gest, una afirmació democràtica i de construcció republicana. El que la gent reclama és una democràcia plena i una política amb sentit.

Poden les organitzacions existents de l'esquerra proporcionar respostes i ésser eines útils per al canvi social i l'aprofundiment democràtic? És clar que sí. Si s'analitza amb rigor en cada moment i cada lloc, veurem que, de fet, tant els carrers com les urnes reclamen amb urgència la construcció d'una esquerra combativa i eficaç, moderna, majoritària i transformadora.

El 15-M no és en absolut un moviment antipolític. Certament, el risc del populisme en temps de crisi econòmica és esfereïdor, i al nostre continent ho sabem ben bé prou. Però el moviment no ha estat infiltrat en absolut per l'extrema dreta, tot i alguns intents grollers i ràpidament repel·lits, ara i adés

La pregunta a fer-se és, des de la perspectiva de l'esquerra europea: com és que els anhels de regeneració democràtica i de reforma social del 15-M no troben vehicle d'expressió política en els partits i sindicats majoritaris de l'esquerra?

Caldrà reinventar-se, reconstruir aliances i complicitats i, des de la pluralitat inherent a l'esquerra concertar una estratègia de confrontació i superació del model actual. Es pot aplicar la intel·ligència col·lectiva a la construcció d'alternatives, perquè com escrivia el tristament desaparegut Luis de Sebastián pretendre que no hi ha alternativa a l'actual estat de coses és un insult a la raó, suposa menyspreu de la intel·ligència humana, i demostra poc coneixement de la Història⁶.

Som perfectament capaçs de construir, doncs, una nova cultura, que fundi una nova democràcia. Els processos socials tenen els seus ritmes propis, com dèiem en introduir aquests apunts, i es fa difícil aventurar en què pot desembocar tot plegat. No obstant això, és fàcil entreveure una certa potència, una certa capacitat germinal en la indignació compartida per centenars de milers de ciutadans. ■

⁵ Vegi's també la crida fundacional d'aquest col·lectiu, sorgit l'any 2009, a <http://inflexio.wordpress.com/lacrida>

⁶ Pròleg de L. Sebastian a D. Schweickart, *Más allá del capitalismo*, Sal Terrae, Burgos, 1997, pàg. 13.